

İNGİLTERE NOTLARI*

The United Kingdom Notes

Yusuf ALEMDAR**

Avrupa Birliği Leonardo da Vinci Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi tarafından desteklenen "*İnanç Gelişimi: Türkiye Örneği*" adlı araştırma projesi kapsamında ve Birmingham Üniversitesi partnerliğinde 01.10.2004–31.12.2004 tarihleri arasında üç akademisyen arkadaş olarak¹ İngiltere’de bulunduğumuz sırada günü birlik aldığım notlar eşliğinde orada edindiğim izlenimleri –henüz yurtdışı deneyimi yaşamayan kardeşlerimiz için ufuk açıcı olabilir düşüncesiyle sizlere aktarmak istiyorum.

Üç ay boyunca o zamanlar nüfusu aşağı-yukarı bir milyon olan, İngiltere’nin –başkent Londra’dan sonra- ikinci büyük şehri konumundaki Birmingham’da ikamet ettik. Gerçi gezmek amacıyla her tarafı tarih, bilim, sanat ve felsefe kokan Oxford ve daha başka lokasyonlara da gittik ama öncelikli olarak sürekli kaldığımız yerden örnekler verme niyetindeyim.

Burası, Müslüman kitlenin hiç de azımsanmayacak bir yekûn teşkil ettiği, bu sebeple dünya karmasını bünyesinde barındıran bir belde yakıştırmasını fazlasıyla hak eden bir yöre. Bu bağlamda Birmingham, ağırlıklı olarak Büyük Britanya Krallığı’nın eski sömürgeleri olan Hindistan, Pakistan (ki biz de ora kökenli ikinci nesil bir Urdu’nun evinde kiracı idik) ve Bangladeş halkları başta olmak üzere bunları takip eden İran ve Afganistan gibi Uzakdoğu ülkelerinden göç edenleri ağırlayan bir yerleşim birimidir.

İşte böylesi bir coğrafyada bir evi, apartman katını ve daire odasını birkaç kişi, hatta aile paylaşarak birlikte kullanabiliyor. Meselâ, –fazla uzağa gitmeden- hemen yanı başımızdaki komşularımız bu tarzda içli dışlı bir hayat sürdürüyorlardı.

Evde yemek yapma ve bunu aile sıcaklığı ortamında beraberce yeme alışkanlıkları yok gibi. Genelde dışarıda bir şeyler atıştırıyorlar, o da ayaküstü; lokantalarda değil fast-food zincirine sahip uluslararası markalaşmış mekânlarda

* Edebiyatın bir türü olarak değerlendirilen seyahatnameler kategorisine girecek kadar olmasa bile bu yazı, hatırat/anılara ve incelemelere dayanan bir çeşit mini gezi-gözlem seçkisi sayılabilir. O bakımdan bu çalışmayı, zevkle okunacak bir deneme olması ümit ve temennisiyle okuyucularımızın ilgisine ve istifadesine sunmak isterim.

** Doç. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi (*quranic_reciter@hotmail.com*)

1 İngilizce başlığı "*Faith Development: Example of Turkey*" olan söz konusu projenin koordinatörü/yürütücüsü Dr. Üzeyir Ok, benimle birlikte projenin diğer ortağı ise Dr. Selim Eren idi.

veya yine bu tipte ama daha küçük çaplı ve bazı milletlerin/toplumların mahallî tatlarını taşıyan (yerel lezzetlerini pazarlayan) pratik gıdalar üreten ve büfeyi andıran yerlerde. Buralarda masa, sandalye vb. oturacak şeylerin olmayışı; lavabo, tuvalet vs. ihtiyaç giderme teşkilatının bulunmayışı ile çatal, kaşık ve bıçak gibi gereçlerin verilmeyişi âdettenmiş. Kaldı ki evde yeseler dahi el emeği/ürünü sıcak yemekleri değil hazır paket şeklinde ve umumiyetle soğuk yiyecek-içecekleri tercih ediyorlar.

Sütü, kahveyi ve bir de meyve suyunu çok tüketiyorlar.

Peynire de aşırı düşkünlükleri var. Keza meyveye... Bilhassa muz ve elmaya ilgileri oldukça fazla.

Alkollü içkiler, vazgeçilmezleri arasında. Yemek öncesinde ve eşliğinde dozunu kaçırmadan –sanki kültürlerinin ayrılmaz bir parçası olmak üzere sosyal içici pozisyonunda- gayet ölçülü biçimde içiyor ve sarhoş olmuyor, kendilerinden geçmemeye (kendilerini kaybetmemeye) özel özen gösteriyorlar. Gerçekten bunu yapmayı iyi biliyor, beceriyor ve ustaca başarıyorlar.

Dışarıda kimse kimseyle alâkadar olmuyor. O denli ki âdeta görmüyor, konuşmuyor ve duymuyorlar. Yani –benzetmek yerindeyse- etrafa karşı âmâ/kör, dilsiz ve sağır kesilmek, sanki sıradan ve çok doğal bir davranış biçimi onlar için.

Kimsenin ten rengi ve giyim-kuşamıyla ilgilenen de yok. Ortalıkta siyahın en koyu tonundan beyazın en gün yüzüne çıkmamışına kadar her renkten insan dolaşiyor. Sözelimi, kara çarşafa hatta burkaya/peçeye bürünenler, ultra mini etekli ve son derece dekolte/açık-saçık denilebilecek giysiler içinde bulunanlar var ama –inanın- hiç kimse orali değil. Dahası kimse bunları fark etmiyor bile. Açıkçası, dış görünüşe/şekle takılma içgüdüleri/huyuları yok dense yeridir.

Uzun sakallı, pis bıyıklılardan tutun da küpeli ve acayip-garaip tıraşlısına varıncaya dek her tip erkeğe rastlamak mümkün. Fakat –itimat buyurun- çevresindekiler, kimsenin umurunda değil. O yüzdendir ki kendi dışındakilere aldırış eden yok veya –daha doğru bir yaklaşımla- herkes ötekine yokmuş/hişmiş gibi davranıyor ve görmezden geliyor.

Bu durum öylesine kanıksanmış ki –belki tersinden bir okuma/bakış açısı ile- Kur'an'da ifadesini bulan ve ahiret ahvali vesilesiyle tasvir edilen insan figürlerini hatırlatıyor bize: Herkes kendi derdiyle, işi-gücüyle, hesap-kitabıyla meşgul olmaktan dolayı kimse başkalarıyla uğraşacak, oyalanacak hâlde değil. Zaten buna vakit ayırmayı, enerji harcamayı –aklımızın erdiği/anladığımız kadarıyla- fantezi/lüks ve bizim tabirimizle israf kabul ediyor herhâlde. O nedenle her birey, kendi (si için kurduğu küçük-büyük) dünyasında yuvarlanıp/idare edip gidiyor.

Çok soğuklar, çok... Neredeyse tebessümü, ikili ilişkilerde samimi yaklaşımı unutmışlar. Gülümseseler dahi bunu rol icabıymış gibi yapıyorlar; çalınalık/

taşkınlık derecesinde asla kakhaha atmaya tevessül/teşebbüs etmeksizin olabildiğince sınırlı, miktarı ayarlanmış; daha doğru bir ifadeyle kurulmuş biçimde. Örneğin, uçaktaki host ve hostesler ile Mr. Gordon²'un yemekteki duruşu³ bunun tipik göstergesi idi.

Bu tavrı çocuklarına karşı da takınıyorlar. Sanki onların kitabında çocuk sevmenin yasak, günah ve ayıp olduğu yazıyormuş gibi bir tutum var bu hâllerinde.

İnsanlar, arkadaşları ve meslektaşlarıyla muhabbet olsun diye konuşurken bile aralarına duvar örercesine belli bir mesafe koyuyorlar. Birbirlerine ne denli yakın olur(lar)sa olsunlar, kesinlikle muhabbetine fazla yaklaşmak, sokulmak, içten pozlar vermek, –bizim retorikle söylersek- ünsiyet peyda etmek yok ve dahi böylesi yakın temas görüntüleri sergilemek çok ayıp karşılanıyor; hatta eşcinselliği çağırıştıran yanlış yorumlara bile yol açabiliyor. Yani bizde vak'ay-ı âdiyeden olan ve sıkça görülen sohbet havasını, onlarda yakalamanız/gözlemlemeniz ya tamamen imkânsızdır yahut bu, olağanüstü büyük bir hadiseymiş gibi mülahaza edilir onlar tarafından.

Üniversitede öğrenci, personel, öğretim elemanı ve kıdem ayrımı olmaksızın herkes, özel kişi veya firmalar/şirketler marifetiyle işletilen cafe/buffet türü yiyecek-içecek yapan ve satan mekânlarda sıraya girerek siparişini verir, ücretini öder. Ardından onu eline alır ve dilediği yere oturur, çömelir ya da ayakta durarak/gezinerek atıştırır. Böylece açlık ve susuzluk ihtiyacını giderir. Kimse, meselâ yaşlıdır, bayandır, hocadır diye bir başkasına iltifat edip hususî muamelede bulunarak ayrıcalık tanımaz ve yer gösterip buyurun demez; hele kendisi ayağa kalkarak oturduğu yeri ona teklif edip vermez.

Kimse kimseye bir şey ısmarlamaz, ikramda bulunmaz; anlayacağınız, herkesin malı kendine... Bu, bir erkeğin flörtüne/kız arkadaşına karşı da böyledir, değişmez. Bizde sevgiliye yönelik hep verici olmak, erkekliğin şanıdır ya; ondan en ufak bir şey almak ise erkekliğin yüz karasıdır ya... Bu kural, onların semtine henüz uğramamış denilebilir. Diğer bir ifadeyle bizim bu köklü geleneğimizden zerre kadar eser yok onlarda. Dolayısıyla bu hususta tam bir cinsiyet eşitliğinden bahsedilebilir onlar için.

Şehirolabildiğince düzenli. Evlere kseriyetle iki katlı ve bulvar/cadde kenarlarına dizilmiş olanların alt katları dükkân, üstleri daire olarak projelendirilmiş. Çok katlı,

2 Prof. Dr. David Gordon, bizim oradaki danışmanımız olup kendisi hem bir rahip hem de Birmingham University Faculty of Education (Eğitim Fakültesi) Section of History (Tarih Bölümü) Department/Branch of Theology (İlahiyat Kürsüsü/Anabilim Dalı)'nda öğretim üyesi idi.

3 Söz konusu yemek, bir veda ziyafeti idi ki davet edilen adres de bir restorandı. Biz bunu –uğurlama amacı taşıdığı için- güya iş ve ders dışı sosyal bir etkinlik gibi algılamıştık. O yüzden gayet neşeli/şen-şakrak geçeceğini tasavvur ediyorduk ki tek kelimeyle sükût-i hayâle uğradık. Zira bu oturum, oldukça resmi/donuk ve sönük geçti diyebilirim.

apartman şeklinde olan binalar ise kent merkezinde ve yeni mimarî tarza göre yapılanan yerleşim birimlerinde yoğunlaşmış durumdadır.

Şehir plânlaması, gerçekten hayranlık uyandıracak derecede çok harika. Kentin biraz dış kesimlerine/banliyölerine doğru konumlanan mahallelerde yer alan meskenlerin her biri âdeta resimsi bir nefaset/nezahet tablosunu andırmaktadır. Bu kısımlardaki konutlar genelde çok yeni olmayıp (tahminimize göre en az 50 yaşını geçkin hâlde) ama iyi/güzel korunmuş vaziyette. Yine buralarda altında iş yeri bulunmayan ve küçük de olsa mutlaka bahçeli olarak tasarlanan dubleks evler çoğunlukta.

Bir semtin, caddenin veya sokağın sağında-solunda karşılıklı olarak sıralanan evler, umumiyetle toplu yapılmış; bir mimarın, ustanın elinden çıkmış gibi ve sanki çocukların yap-boz oyuncaklarını anımsatırcasına aynı sitilde dizayn edilmiş ve aralarındaki sınırlar da genellikle duvar yerine bitki (ligustrum) ile çitlendirilerek belirlenmiştir. Nitekim –edindiğimiz bilgiye göre- buradaki evlerin %70’i Belediye tarafından inşa edilmiş ve yine bunların çoğu hâlen belediyeye aittir.

Evlerin yapımında –bizim ateş tuğla dediğimiz- yalnızca harcın konması ve tutunması için açılan oyuğun haricinde içi dolu, kırmızıdan siyaha kadar koyu tonları olan blok tuğla hâkimiyeti var. Üniversite dâhil hemen hemen diğer bütün büyük kamu ve özel binalarda bu yapı tarzı bariz biçimde fazlalık arz ediyor ve göze çarpıyor.

Yeşil çevre unutulmamış, peyzaj mimarisi de kesinlikle ihmâl edilmemiş. Parklar, spor, oyun ve eğlence alanları her çeşit gül, çiçek ve ağaçlarla donatılmış.

Cadde ve sokakların ön yüzleri, hele de şehrin ana arterleri çok temiz ve bakımlı gözüküyor. Ancak evlerin, binaların arka tarafları –hani neredeyse atılacak ne varsa oralara atılmışçasına- çok pis vaziyette. Demek ki buraları, kentlin görünmeyen ya da görülmez zannedilen ikinci yüzünü yansıtıyor.

Evde çöpler tek renk (siyah) poşete atılıyor ve bunda toplanıp saklanıyor. Haftanın iki günü (Salı ve Perşembe) bunlar yola veya çöp konteynırına konuluyor. Bundan başka herhangi bir renkte poşet kullanmak yasak ve şüphe uyandırıyor. Şayet araştırılır ve yakalanırsa o kişi, –soruşturmanın seyrine göre içeriğini saptayamadığımız/bilmediğimiz- cezaî bir müeyyideyle karşılaşabilir.

Trafik çok düzenli akıyor, neredeyse hiç aksamadan işliyor. Genelde işe ve eve gidiş-gelişler özel arabalarla yapılıyor. Şehir içi ulaşımda küçük vasıtalar revaçta. Ama toplu taşıma araçlarını kullananlar da var. Bu alanda sadece otobüsler işliyor. Toplu taşımacılığı yürüten 3-4 firma var. Bunların biletleri ve abonman kartları birbirinden farklı. Örneğin; daha yaygın ve etkin olan, dolayısıyla tutulan (ki bizim de tercih ettiğimiz) otobüs şirketi, yolcunun talebine göre değişik fiyat seçenekleri sunuyor: 1. İki haftalık kart: £ 11 olan bu kartla günün fazla kalabalık olmayan belli saatlerinde (09.30-15.30 ve 18.00-06.00 arasında) otobüse

binebiliyorsunuz. 2. Dört haftalık kart: £ 37 tutarındaki bu kartı günün her saatinde kullanabiliyorsunuz. 3. Günlük bilet: Sadece o gün için geçerli. 4. Aile bileti: 5 kişiye kadar olan aileyi kapsıyor ve yalnızca o gün için geçerli. 5. Normal bilet: Tek kişinin bir defalık binişleri için. Bunun bedeli yetişkinler için £ 1, 5-15 yaş aralığındaki çocuklar içinse 50 pens. Daha küçük yaştakiler içinse ücret alınmıyor. 6. Bunlardan başka bir de yakın mesafeler için çeşitli indirimler var. Gideceğiniz yeri söylüyorsunuz ve ona göre para atıyor/ödüyorsunuz.

Bunun dışında ticarî taksiler de çeşit çeşit. Her kesimden insana hitap eden taksi grupları var. Örneğin biz, nispeten daha ucuz tarife uygulayan Ambassador'u yeğliyorduk ki bu, Hintliler veya Pakistanlılara ait bir ticarî taksi işletmesiydi. Hiçbir taksi şirketi tek bir renge, söz gelişi sarıya boyanmamıştı.

Umumî telefon kulübelerinde/ankesörlerinde şehir içi telefon görüşmeleri 30 pensten, şehir dışı ve uluslararası açılımlarda ise £ 1'dan başlıyor.

Kimse elinde cep telefonuyla dolaşmıyor. Bizdeki gibi gösteriş meraklısı tiplere pek, hatta hiç rastlanmıyor desek yeridir. Bunu gençler bile aşmış. Öyle ki mobil telefonlar, ismine layık biçimde ceplerde veya çantalarda taşınıyor. Ancak bazı gençler bunları boyunlarına asmaya devam ediyor. Bu da zannediyoruz ya güvenlik nedeniyle ya da duyum/iletişim kolaylığı sağlamak için olsa gerek. Bu durum, cep telefonları konusunda görmemişliğin ya da sonradan görmüslüğün ortadan kalktığına ve bu yöndeki medeniliğin/ilerlemenin bir hayli yerleştiğine dair önemli bir delildir.

Burada yaşayan Hindistan, Pakistan, Bangladeş, İran ve Afganistanlılar bizim doğu ve güneydoğu bölgelerimizin taşra/kırsal ahalisini (köylü ve kasabalılarını), Afrika orijinli siyahiler ve Araplar Amerikan zencilerini; Çin, Hong-Hong, Japon, Kore, Tayland ile Malezya ve Endonezyalıları da bizzat kendilerini yansıtıyorlar. Bir başka yaklaşım/değerlendirme ile birinci gruptakiler şuna benzetilebilir: Bizim Almanya, Fransa ve İsviçre gibi bazı Avrupa ülkelerindeki yurttaşlarımızın durumu ne ise onlar da burada aynı statüde bulunuyor.

Burada neredeyse hiç dilenciye rastlamadık. Zaten öğrendiğimize göre dilencililiğe burada sırf uyuşturucu müptelası bağımlılar yelteniyormuş, madde temininde/alımında kullanmak üzere. Bunun dışında şahsen ben yalnızca iki tanesine şahit oldum: Biri şehir merkezinde otobüs durağında kuyrukta beklerken yerli ve yaşlı biri idi ki yardım talebinde bulundu ama kimse oralı olmadı ve bir kuruş bile toplayamadan eli boş gitti. Bir diğeri ise yine kent merkezinde hafta sonu kalabalığını fırsat bilip gitar çalarak müzik yapan (bir şeyler söyleyen) sokak/kaldırım sanatçısı idi. Dikkat etmediğim için bunun kazancına/gelirine vakıf olamadım.

Bir Alman firması olan ALDI Süpermarketi (ki işletmecilik mantığı bizdeki BİM formatında)'nin kasiyerinin 3 pens karşılığında alış-veriş poşeti vermesi, daha

doğrusu aldıklarımızı içine koymak ve taşımak için poşeti müşteriye ekstra para ile satması bizi çok şaşırttı. Daha sonra bu uygulamayı, birkaç markette daha gördük.

Uzakdoğuluların işlettiği dükkânlar bin bir çeşit bakkaliyeyi andırıyor. Buralarda birbiriyile alâkası olmayan aklınıza gelebilecek her nevi ürün yan yana konarak/durarak müşteriye sunulup satılıyor.

Her şey için (resmî, gayr-i resmî) mutlaka sıraya giriliyor. Hemen herkes başkasının hakkına riayet ediyor. Hiç kimse açıkgozlük yapıp ötekinin önüne geçmeye çalışmıyor ve muamele uzadı diye de homurdanmıyor. Birinin işi bittiği zaman sırası gelen ilerliyor. Zaten görevli "next please!" diyor ve bu sesi duyan, çalışan personelin önüne/karşısına gelip işini hallediyor.

Ayrıca iş takibi diye bir alışkanlık da yok. Çünkü işler, başlamadan veya yarıda iken yarına ya da bir başka güne bırakılmıyor. Anlayacağınız, vazifeyi erteleme ve öteleme hastalığı edinmemişler. İşlem derhâl, mümkünse o anda bitiriliyor. Dolayısıyla dosyalar yığılmıyor ve günlerce beklemiyor. Hizmet alıcısı da git-gel yapmıyor. Şayet iş, tabiatı icabı uzayacaksa tarihi/günü ve saati tespit edilerek randevu veriliyor.

Burada nerdeyse bütün evler ya satılık veya kiralık. O yüzden yabancı birinin orada ilkönce ve en iyi öğrendiği kelimeler; "to let", "sale" ve "for sale" deyimleri olmaktadır diye tahmin ediyorum. Sanırım ben de bunları kolay kolay unutmuyacağım. Çünkü bu iş için biz de epey uğraştık diyebilirim. Bir evin tamamı olmasa bile kiraya verilecek bir bölümü (kat, oda ve yatak gibi) mutlaka bulunuyor. Kiralama sistemi de mükemmel işliyor. Nitekim emlakçılık orada mühim bir sektör hâline gelmiş. Belli standartlar konulmuş; onlar çerçevesinde kesinlikle kontrat yapılarak ve depozito alınarak her şey kiralanabiliyor. O sebeple burada emlakçı bolluğu var ve bunların hepsi de iyi iş yapıyor. Kâr marjları, her tür kiralama için %10 yahut £ 10.

Üniversiteye yeni başlayan (yerli-yabancı) bütün öğrenciler için oryantasyon (uyum/rehberlik) işlevini öğrenci kulübü (BUGS) üstlenmiş. Bu yapı çok iyi örgütlenmiş ve işlerini gayet güzel yapıyor. Başta gelen görevleri ise buraya gelenlere üniversiteyi, kampüsü ve çevreyi tanıtmak oluyor. Bunlar ayrıca süreli yayın (*News of the Guild* adlı bir bülten) çıkarıyor ve bunu ücretsiz olarak dağıtıyorlar.

Bu şehirde iki devlet üniversitesi var: *University of Birmingham* ve *Aston*. Bunların haricinde *College* denilen ve üniversite statüsünde/ayarında kabul edilen 4-5 tane de özel yükseköğrenim kurumu mevcut. Bu hâliyle buranın tam bir öğrenci kenti görünümünde bir yer olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ayrıca belirtmek gerekirse bu kentin iki profesyonel spor kulübü, İngiltere Premier League'de mücadele veriyor/ediyor. Bunlar *Birmingham* ve *Aston Villa* takımları.

Buna ilişkin önemli bir not da şu: Biz oradayken GS'in eski milli futbolcusu (Fehmi) Alpay (Özalan), kariyerini A. Villa'da oynayarak/top koşturarak sürdürüyordu.

Burada adres sorma âdetten değil. Herkes şehir haritasını satın alıyor ve nereye gidecekse ona bakıyor (ki bizim de oraya gittiğimizde yaptığımız ilk işlerden biri £ 4.99 ödeyerek orta boy bir kent rehberi almak oldu). Buna rağmen yabancılardan arada sırada yer soranlar elbet çıkıyor. Bu da muhatapta/sorulan kişide ilk etapta bir ürküntü meydana getiriyor. Çünkü buna alışkın olmadıkları için böylesi bir şeyi/hareketi beklemiyorlar.

Kıralık bir eve bakarken yanı başımızdaki komşu ihtiyar kadın evinin kapısında bekliyordu. Bir müddet sonra minibüs tipinde bir araç geldi. İçeriden hemşireye benzeyen bir bayan kapıyı açtı. Yaşlı kadının elinden tutarak arabaya bindirdi ve gittiler. Anladığım kadarıyla bu, muhtemelen sosyal güvencenin bir gereği olarak onu gündüz bakımevine, yani yaşlılar yurduna götürecektir ve akşamleyin tekrar evine getirip bırakacaktı.

Üniversitede kıyafet ve tıraş serbestisi olduğu gibi bunun dışında – gözlemediğim kadarıyla- ilk ve orta dereceli okullarda da aynı serbesti mevcut. Buna göre öğrenciler istedikleri kıyafetleri giyebiliyor ve hatta örtünebiliyorlardı. Zira geleneksel giysiler içinde okullarına gidip-gelenlere tesadüf etmek, gayet normal ve olağan bir durumdu orada. Fakat okula ait özel giysiler (okulun belirlediği renk ve standartlarda tek tip elbise/forma) giyenler de vardı.

Bizim milleti sigara, bunları da obesity (aşırı kilolu olma hâli) öldürecek galiba. Henüz 10 yaşlarında görünen çocuklar (ki bunlar içerisinde bilhassa kızlar ağırlıkta olmak üzere) popolarını kaldırmakta bile zorlanıyorlar. Şişmanlık, genelde topyekûn bu kuşak ama yoğunluklu olarak bayan kesim için çok daha tehlikeli boyutlarda seyrediyor ve gittikçe artan bir grafik çiziyor.

Bizler, yani ekseriyetle doğu milletleri, oldum olası batıya ve batılılara hayranlık duymuşuzdur. Hâlen dahi bu aşağılık kompleksini üzerimizden atamamış, bu psikolojiden kurtulamamış durumdayız. Bu bağlamda şahsen ben, bu noktada sükût-i hayâle uğradığımı ve yanıldığımı itiraf edebilirim. Açıkçası oraya giderken farklı duygular ve –kim bilir- endişeyle karışık birtakım beklentiler içindeydik; gözümüzün gördüğüne gönlümüz kayar mı diye... Meğer bu kaygılarımız yersiz ve gereksizmiş. Zira göz zevkimizin alt üst olması yetmiyormuş gibi gönül dünyamız da temelinden sarsıldı. Burada kaldığımız süre içinde sevgi ve his duyularımıza fazlasıyla işkence çektirdik diyebilirim. İnanın burada iken o beğenmediğimiz, burun kıvrıdığımız memleketimizin güzelim insanına hasret kaldık, hele kızlarını mumla arar olduk; geç de olsa kıymetlerini tecrübeyle anladık.

Her işin, öyle ki bu çok küçük ve basit bir şey bile olsa başında, ortasında ve sonunda, yani her ne vakit lazım gel(ir)se; "*please*", "*thank you*" veya "*thanks*" ve "*I am sorry*" ya da "*sorry*" demeyi âdetâta hayatlarının ayrılmaz bir parçası hâline

getirmişler. Nitekim malumunuzdur; "lütfen", "teşekkür ederim" ve "özür dilerim" ifadeleri, medenî/insanî ilişkilerde nezaketin/centilmenliğin, hanımefendi/beyefendiliğin olmazsa olmaz şartı ve ölçüsüdür.

Yolda giderken/trafik akarken sürücüler, her şarta hazır vaziyette oldukça temkinli araba kullanıyorlar. Arabayla karşı karşıya gelindiğinde kibar biçimde yayaya öncelik hakkı tanıyor ve el hareketiyle (işaret diliyle) içeriden/camdan "here you go" deyip (işareti yapıp) yol veriyorlar. Bu tarz davranışlar onlarda bağışıklık oluşturmuşçasına refleksleri o anda hemen harekete geçiyor.

Bizde yaygın bir âdet hâlini alan iki davranış, sanki onlara hiç sirayet etmemiş/bulaşmamış. Bunlar, dışarıda çekirdek vb. kabuklu yiyecekler yemek ve sakız çiğnemek. Bunları sosyal yaşamda/toplum içinde yapana kolay kolay rastlanmıyor.

Sigarayı daha çok gençler ve yabancı uyruklular içiyor. Sakız kullanımı da öyle. Sanki bunlar, üçüncü dünya ülkeleri vatandaşlarına özgüymüş ve geri kalmışlığın yahut gayr-i medeniliğin simgesi/göstergesiymiş gibi bir algıdan bahsetmek mümkün. Çünkü bunları yapanlara karşı açıkça söylenmese/belirtilmese de tavırlarıyla bir aşağılama ve küçümseme yaklaşımları olduğu çok belli.

Üniversite yerleşkesine girişte yol kenarında sağlı-sollu iki elma ağacından (ki bunlar, Japon elması dedikleri cinsten, minik boyutlarda/küçük) gidip-gelirken birkaç elma koparıp yemek, biraz da ceplerimize koyup yolda atıştırmak, en büyük zevkimizdi. Bunlar, ya gerçekten çok hoştular ya da her nedense bize çok tatlı geliyordu.

Arabaların direksiyonlarının sağda bulunması ve yolların gidiş-geliş istikametlerinin buna göre tanzim edilmesi, bizim en Fransız kaldığımız/yabancı(sı) olduğumuz düzenleme diyebiliriz. Zira hayat felsefemizin alt-üst olması gibi bir şey bu. O yüzden bunu benimsemekte bir hayli zorlandığımızı söyleyebiliriz. Bu manzara karşısında zaman zaman aklımıza hemen şu meşhur Temel fıkrası gelirdi: "Hepsi ters yönden geliyor" gibisinden.

Tam teşekküllü bir asfaltta şu bölümler yer alıyor: Geçişe (bizde sollamaya, orada sağlamaya) izin vermeyen kesintisiz çizgiler, geçilebilen kesik kesik/bölünmüş çizgiler, park yapılabilir/park alanı olduğunu gösteren çizgiler, yaya geçişleri için ayrılan güzergâh/yaya yolu çizgileri ve bisiklet yolu çizgileri.

Açıklık-saçıklık var ama orta(lık) yerde fazla sarmaş-dolaş olmak, sıklıkla rastlanan olaylardan değil. Bu tür görüntülere daha çok üniversite kampüsünde, dışarıda ise bazı gençler arasında tesadüf edilebilir. Gerçi bu gereksinimlerini hafta sonlarında (holiday) müdavimi oldukları cafe, bar-pavyon gibi gece kulübü ve eğlence mekânlarında; yani gece hayatında yeterince giderdikleri ve tahminimize göre tatmin oldukları için ayrıca –kendilerini teşhir edercesine- göz önünde bu duygularını faş etme ihtiyacı duymuyor olabilirler.

Sabah kahvaltılarını genellikle kurutulmuş ve paket kutularda ambalajlanmış birtakım gıda maddelerinin karışımından oluşan (mısır, yulaf, kuru yemiş gibi) hazır yiyeceklerin üzerine süt dökerek, bazen buna bir de muz ekleyerek yapılan (ve –teşbihte hata olmazsa- *pet shop*larda satılan evcil hayvan mamalarına benzeyen) mönü ile geçiştiriyorlar.

Üzerlerine “*free*” damgası vurularak veya etiketi yapıştırılarak ekseriyetle otobüslerin ilgili yerlerine bırakılan ve ücretsiz dağıtılan *Metro* adlı yerel gazete dikkat çekici bir uygulama. İsteyen herkes otobüse bindiğinde bu gazeteden bir tane alıyor ve yolculuğu süresince okuyor, inerken de ya aynı yere bırakıp gidiyor veya yanında götürüyor.

Şehirde hemen her şeyi, bizdeki Belediye Başkanlığı makamının yerini tutan ancak daha çok Belediye Meclisi’ni çağrıştıran ve adına *City Council* denen mekanizmadan oluşan teşkilat ve onun ekibi yürütüyor. Bölge/semterde ise (ki Sally Oak, Edgbaston gibi) yine bizdeki mahalle muhtarlıklarını, daha doğrusu ihtiyar heyetini andıran ve *Community Centre* diye isimlendirilen konaklar ve bura(lar)da istihdam edilen hem gönüllü hem de ücretli elemanlar, bu işlerin temsilciliğini ve organizatörlüğünü yapıyor.

Aldığımız bilgiye göre bu kentin nüfusu $\pm$ 1 milyon civarında ve bunun %50’sini yabancı orijinli vatandaşlar teşkil ediyor. Dışarıdan iş, eğitim vs. gibi sebeplerden dolayı geçici olarak burada ikamet edip yerleşenler de hesaba katılırsa demografik yapı, kesinlikle yabancıların lehine bir görünüm arz etmekte; yerli halk da bunu teyit etmektedir/doğrulamaktadır. Bu durumdan hiç kimsenin rahatsız olduğu falan yok veya öyle görünüyorlar. Aksine memnuniyet duyduklarını bile her fırsatta dile getiriyorlar.

Alış-veriş merkezleri tıklım tıklım. En ucuzundan en pahalısına kadar her malın müşterisi var. Ama hususiyetle belirtmek lazım gelirse sanki burada herkes sırf mide mücadelesi veriyor, yemek savaşı yapıyor ve salt onun için çalışıp didiniyor, durmaksızın koşuşturuyor. Meseleye bir başka açıdan yaklaşırsak buradakilerin tamamına yakını denilebilecek çoğunluk, tüm yeme-içme ihtiyaçlarını dışarıda hallettiği için böylesi bir manzara ile karşılaşılıyor. Zira evde yemek yapıp sofraya oturarak ailece başına oturup/toplanıp beraberce yeme dertleri yok. Bu gelenek olmayınca her şey ev dışına taşınıyor. Evde bir şeyler hazırlansa dahi o yine dışarıda tüketiliyor. Nitekim öğünsüz/düzensiz ve gelişigüzel hormonlu gıdalarla beslenme bağımsızlıkları, vücut kitle endekslerine pekâlâ yansımış zaten.

En fakir/varlıksız ve çelimsiz gibi görünen, bu nedenle acaba bir şeyi var mıdır diyerek acıdığımızdan dolayı içimizde kendisine yardım etme isteği uyanan (bay-bayan fark etmez) insanların bile altlarında iyi-kötü arabası var. Çünkü burada araba sahibi olmak, lüks değil asli/temel bir ihtiyaç kabul edilmektedir. Kaldı ki ikinci el arabalar, diğer yaşam koşullarına göre oldukça ucuz sayılır.

Bütün konutlarda pişirme (mutfak), ısıtma (banyo) işlerinde ve ısınma (oda) gereksinimini gidermek için istisnasız doğalgaz kullanılıyor. Bu yoksa elektrik enerjisinden yararlanılıyor. Katı yakıt maddesi asla tüketilmiyor veya zannımızca bu yasak. Uygarlığın bu büyük ve önde gelen tabiatla barışık/uyumlu iki nimeti, her yere hâkim kılınmış.

Benzin mazottan birkaç pens daha ucuza satılıyor. Kanaatimizce çevreye duyarlılıktan kaynaklanan politika(lar) gereği benzin sarfiyatı teşvik ediliyor ve devlet bunu sübvansede ediyor. Dahası egzozlardan pis duman ve koku çıkmıyor ya da meseleyi şöyle açıklayabiliriz: Trafikte her daim sıklık meydana getirecek denli aşırı miktarda fazla araba olmasına rağmen egzoz ve hava kirliliğinden bahsetmek imkânsız gibi bir şey. O yüzden dizel arabaların arkasından geçseniz bile rahatsız olmuyorsunuz. Bunun sebebi ise galiba her tür akaryakıtta ilave katkı maddesi ekliyor olmaları dolayısıyladır.

Ayrıca bütün yollar her zaman tüm vasıtalara açık. Bizde olduğu gibi ağır tonajlı kamyon/tırların, günün bazı saatlerinde birtakım güzergâhlarda trafikte seyretmesine yönelik herhangi bir kısıtlama/sınırlama bulunmuyor. O nedenle her an, her tür araç, her yolda karşınıza çıkabilir.

Üniversite öğrencilerinin her şeyi meydanda. Kampüs âdeta insan pazarı; lâkin kimse kimseyi dikizlemiyor, ayartmaya çalışmıyor. Herkes gözüne kestirdiğiyle derhâl kontak kuruyor, ilişkiye geçiyor; yani muhabbete koyulabiliyor. Bunu, karşılıklı rızaya dayalı olarak ileri boyutlara da vardırabiliyorlar. Bunda hiçbir beis olmadığı ve sıkıntı çekilmediği için sonuçta doğal olarak herkes kendi partneri (karşit cinsten olan arkadaşı/sevgilisi) ile ilgileniyor.

Ticarî taksiler dâhil bütün toplu taşıma araçlarının şoförleri cam kabin içinde koruma altında bulunuyor. Bu tedbir, emniyet/güvenlik gerekçesiyle alınmış. İcap ettiği takdirde müşteriyle megafon vasıtasıyla konuşuyorlar. Bazı otobüslerde kontrol kamerası var ve görüntüler ekrana yansıyor.

Bisiklete binme ve onunla yolculuk etmek çok yaygın. Buna ayrılmış hususî yollar olduğu gibi kampüs içinde ve şehir merkezinde bisikletlere tahsis edilmiş park alanları mevcut. Altyapı düzenlemeleri yapılarak insanların sanki bu çevre dostu aracı edinmeleri ve kullanmaları özendiriliyor.

Tuvaletlerin durumu tam bir facia. Su kullanılmıyor, sadece tuvalet kâğıdıyla kuru temizlik yapılarak yetiniliyor. Tabii bu durumda WC ve lavaboların bulunduğu yerlerde müthiş bir pis koku hâkim. Ne kadar temizlense, dezenfekte edilse ve hatta parfümsü kimyasallar sıkılsa da sinen kokuyu gidermek mümkün olmuyor. Lavaboların yanlarına sterilize edilmiş el havlu(su) ruloları konulmuş. Kâğıt havlu veya peçete gibi koparıp atmıyorsunuz, temiz yerini çekip öyle kullanıyorsunuz.

Televizyon kanalları ücrete tabi. Kablolulu sistem ağı var. İstenilen kanala abone olunmak suretiyle söz konusu kanal izlenebiliyor. Çoğunlukla 3-6 arasında

değişen TV kanalı yaygın. O bakımdan çatılarda anten kalabalığına ve görüntü kirliliğine rastlanmıyor, yani hiç yok denecek kadar az.

Yabancı menşeli topluluklar anavatanlarındaki ünlü sanatçıları konser vb. etkinlikler için buraya davet ediyor ve bunu duvar afişleriyle kendi halklarına duyuruyorlar.

PVC'ye özentisi yok. Ahşap mamulleri korumaya çalışıyorlar. Çelik kapı furçası/modası da yok.

Havaî hat yok. Bütün kablolar (elektrik, telefon ve TV bağlantıları) yeraltına indirilmiş/döşenmiş durumda.

Gecekondu tipi evler yok. Varoşu andıran mahalle/semte yapılaşması, görüntüsü ve olgusu da mevcut değil.

Şehrin en ücra noktasına varıncaya kadar belediye hizmeti götürülmüş. Öyle ki asfaltın ve kaldırımın uzanmadığı bir köşe bulamazsınız.

Çevre düzenlemesi yapılmamış, yani plânsız-projesiz ev ve sokak göremezsiniz.

Street/anayol ve road/ara yol kenarlarına kabinler yerleştirmek suretiyle oluşturdukları kapalı mekânları portatif görünümlü umumî tuvalet olarak değerlendirmişler ki bunların başında/kapısında görevli bulunmuyor, ihtiyacı olan coin/bozuk para ile giriyor. Bunlar elbette bir ihtiyaçtan doğmuş ve çok da gerekli ama âdeti City Council'e/Belediye'ye ait para basma makineleri gibi çalışıyor.

Otobüslerde bayan şoför de istihdam ediliyor ve bunlar (bay-bayan)a belli bir kıyafet ve tıraş mecburiyeti getirilmemiş. Otobüslerde çok sık olmamak kaydıyla/nadiren bilet ve kart kontrolü yapılıyor ama yakalanma neticesinde bunlar ne tür bir muameleye maruz kalıyor/bırakılıyor, doğrusu onu da bilemiyoruz.

Şehir olabildiğince geometrik/yatay biçimde yayılmış/genişlemiş. Elbette bir City Centre var ama burası bir kültür-sanat, eğlence ve özellikle beynelmilel nitelikli üreticilerin markalı mallarının teşhir edildiği/sunulduğu ve satıldığı mağazaların, alış-veriş merkezlerinin yoğunlukta olduğu bir market/pazar hüviyetinde. Öyle ki Emniyet Müdürlüğü/Polis Merkezi dahi kentin dışında sayılabilecek bir yerde konumlanmış.

Bu şehirde her daim puslu bir hava hâkim. Yağmur zaten çok yağıyor ama yağış olmayan günlerde bile hava yine kapalı. Güneş bulutların arasından çıkıp bir türlü yüzünü göstermiyor. Ender denilebilecek zamanlarda güneş gözüktüğünde ise herkes plaja gider gibi bir görünüme bürünüyor hemen. Bu durumu müşahade edince kuzey ülkelerinden yurdumuza gelen turistlerin bize göre soğuk veya en azından serin sayılabilecek mevsimlerde güney sahillerimizde –biz çekindiğimiz hâlde– onların büyük bir hevesle ve çok rahat bir şekilde niçin denize girdiklerini, buna nasıl can attıklarını şimdi daha iyi anlıyorum.

Böylesi bir kara parçasına neden “güneş batmayan ülke” diyorlar, doğrusu pek şaşırıdım ve kavramakta zorluk çektim. Çünkü güneş doğmuyor ki batsın! Bir de adamlar çok ukala. Hiç de hak etmedikleri bir gurur içindeler. Kendilerini efendi, diğer milletleri hizmetçi gören bir zihniyete sahipler; yani Yahudi mantalitesi/felsefesine benzer bir anlayış taşıyorlar. Bu tutumlarını Avrupa Birliği’nde de sürdürüyorlar. O kulübün içinde olmaktan sanki hiç memnun değilmiş gibi bir havadalar. Hemen her fırsatta kendilerinden (gelin-güvey olma hâllerinden) menkul rahatsızlıklarını yüksek sesle dillendiriyorlar. Paralarını değiştirmeye tenezzül etmedikleri bir yana alış-verişlerde Euro’yu bile kabul etmeye yanaşmıyorlar. Dahası başka bir yabancı dil öğrenmeyi akıllarının ucundan bile geçirmiyorlar⁴. Devletlerinin üç tane resmî ismi mevcut: *Great Britannia*/Büyük Britanya, *United Kingdom*/Birleşik Krallık ve *England*/İngiltere.

Çöplerin toplanması çok ihmâl ediliyor. Öyle ki çöplerin bazen günlerce hatta haftalarca alınmadığı oluyor. Mahallelerin çok pis vaziyette oluşu, olağan bir vakia hâlini almış artık. Halk ister istemez bunu kanıksamış olacak ki fazla şikâyet eden yok. Biriken çöpler genelde evlerin ve iş yerlerinin arka taraflarında depolanıp saklanıyor. Ama yine de çöp yığınlarının kokusu caddeden, sokaktan çok keskin/acı bir şekilde hissediliyor. Buna bir de Uzakdoğuların bol soslu, yağlı, baharatlı, acılı yemek rayihaları karışınca çevre kokudan geçilmez hâle geliyor. Toplu taşıma araçları da temiz değil. Pis görünümüne genelde çocuklar ve gençler sebep oluyor ki bunların ekseriyetini yine Uzakdoğu uyruklu *karaoğlanlar* oluşturuyor. Bizzat defalarca tanık olduğum için yakinen bilerek söylüyorum ki söz konusu coğrafyanın milletlerine mensup çocuk ve gençler –maalesef- yiyip içtikleri her şeyin ambalaj, kutu, atık ve artıklarını otobüsler dâhil her yere pervasızca/sorumsuzca atıveriyorlar.

Dışarıda polise, hele de askere rastlamak neredeyse imkânsız. Polis ancak bir hâdise vuku bulduğunda ve çağrıldığında lütfen ve keremen teşrif ediyor olay mahalline.

En başta *harikalar dünyası* diye tanımlanabilecek *Oxford* kenti, tek kelimeyle apayrı ve bambaşka bir âlem: Tarihî dokusu, otantik yapısı ve romantik görünümü ile tam manasıyla asalet timsali bir şehir. Meşhur üniversitesi ise bu ünü gerçekten hak etmiş muazzam ve muhteşem bir manzume. Burası, mimarî tarzı ile değil de plân ve projesi itibariyle tam bir Selçuklu ve Osmanlı stilinde inşa edilmiş devâsa yapılar bütünü. Bir değil onlarca binadan oluşan ve çok geniş bir sahaya yayılan, öyle ki bütün kent sanki ondan ibaretmiş gibi bir görünüm

4 Bu durumu test etmek için yukarıda bahsi geçen Prof. Dr. unvanlı danışmanımıza sorduk; “Yabancı diliniz var mı” diye. Gururla, “Hayır” dedi. Ardından; “Almanca ve Fransızca gibi batı dillerinden birini öğrenme arzusu içinde olmadığınız mı hiç?” diye üsteledik. Bu sefer büyük bir pişkinlikle; “Gerek yok ki, İngilizce zaten bir dünya dili ve her yerde geçerli. Ben, bütün işlerimi bununla halledebiliyorum. O nedenle başka birine merak duymadım ve lüzum hissetmedim” diyerek kestirip atıverdi adam. Umarım, bizdeki kompleks/takıntı ile onlardaki rahatlığı bu örnekle anlatabilmişizdir.

hâkim. Zaten şehir kurgusu da buna göre tasarlanmış ve dizayn edilmiş. Yani odak noktasını üniversitenin teşkil ettiği ve her şeyin bunun etrafında ve yine bunun için döndüğü abidevi bir külliye. Şehir üniversite ile o denli özdeşleşmiş ve iç içe yaşıyor ki âdeta bu yerleşim birimi onun için var edilmiş ve yine onun adına varlığını sürdürüyor desek, abartmış olmayız.

Ortalıkta başı-boş dolaşan kedi ve köpek görmek mümkün değil. Bu tür hayvanlar sahiplenilmiş veya koruma altına alınmış olmalı diye düşünmeden edemiyoruz. Belki insanlar bunları bulup birer tane edinmekte sıkıntı bile çekiyordur. Bizde sokaklar kedi-köpek bolluğundan geçilmiyorken burada tam tersine bu hayvanların kıtlığından söz edilen bir ortamla karşılaştık gibi.

Çok kısa, öz ve basit konuşuyorlar. Günlük hayatta kullandıkları sözcük sayısı birkaç yüzü ya geçer ya geçmez. Açıkçası konuşmaktan pek haz etmiyorlar. Cümle kurmaktan bile acizler veya hoşlanmıyorlar desek yalan söylemiş olmayız. Yalnızca kelimelerle idare edip gidiyorlar. Sözü hiç uzatmadan, edebiyat yapmadan ve hele ağdalı ifadelere yeltenmeden/başvurmadan meramlarını en yalın biçimde anlatıyorlar; kısaca kestirip atıyorlar. Genellikle çok bilinen, herkesin kolaylıkla anlayabileceği basmakalıp sözcüklerle ve aynı şeyleri çok tekrar ederek ama eş-anlamlılara yer vermeden ve dahi hiç külfete girmeden konuşuyorlar. Meselâ; *hello, hi, good, how are you, fine, well, and you, OK, please, come in, excuse me, sorry/I'm sorry, thanks/thank you, see you, good bye, bye...* dillerine pelesenk ettikleri lafızlardan bazılarıdır.

Neredeyse kimse kucağında çocuk taşıyor. Bunun için çocuk arabaları kullanılıyor. Çocuklar bir yere götürüp-getirilirken bunlara konuyor. Halk otobüsleri bunlara göre ayarlanmış, dolayısıyla bunların yerleştirileceği özel bölümleri var. Yük ve eşya için de ayrı yerler düşünülmüş. Kaldırımların durak yerlerinde bulunduğu kısımlar, bunların iniş-çıkışları için alçak yapılmış. Dahası otobüs, gerektiğinde alçalıp-yükseliyor. Özürlüler de göz ardı edilmemiş. Bunların kolaylıkla ve zahmetsiz bir şekilde otobüse binip-inmeleri için daha özel bir sistem yapılmış. Engelli arabalı yolcu, otobüse bineceği anda biniş kapısı önünde kapağa benzer bir düzenek açılıyor ve zemin seviyesine inerek köprü vazifesi görüyor, peşinden onu kaldırıyor; ilgili kişi araca bindikten sonra da kapanıp alttaki yuvasına giriyor.

Takım elbise giyinmeyi ve kravat takmayı sevmiyorlar. Çok nadir görülse de – bizim jargonda grand-tuvalet denen- giyim tarzı, o toplumda biraz garip kaçıyor/ karşılanıyor. Halk koyu renk elbise giymeyi tercih ediyor. Bunlar içerisinde siyah ağırlıkta ve yoğun olarak da kıvılcık ve kara derililer arasında revaç bulmuş vaziyette. Tahminlerimize göre bu tür giysilerin yeğlenmesi, kiri kaldırıyor/belli etmiyor ve ütü gerektirmiyor olması sebebiyledir.

Üniversite yerleşkesinde ibadethane olarak tahsis edilmiş bir mekân var. Burası bütün inanç mensuplarına açık. Her grup (ki bunları cemaat diye nitelendirmek

kanımca daha doğru olur), inançlarının gereği olarak dinî ritüellerini yerine getirmek için burayı kullanabilmektedir. Yalnız bireysel ibadet için sorun yok da toplu ayinler için oranın kendilerine ayrılmasına yönelik önceden ilgili birimden izin alınması lazım geliyor ki hem orası kendileri adına tanzim edilsin hem de başkaları tarafından rahatsız edilmesinler. Örneğin, her hafta Cuma günleri malum öğle saatlerinde burası Müslüman kitleye tahsis ediliyor ve gayet rahat biçimde burada cemaat hâlinde namaz ifa/eda ediliyor. Ayrıca yine burada iki adet büyük ilan panosu var. Bunların esprisi, her dinî oluşumun haber, bülten ve duyurularını burada askıya çıkarmasını sağlamaktır. Bir de her grup, kendilerine ayrılan kısımda toplanma tarih/gün ve saatlerini bildirmektedir. Dolayısıyla her inanç kesimi burada veya bir başka yerde kendileri ile ilgili olarak düzenlenen etkinlikleri bu panodan öğrenebilmektedir. Panoda kendilerine ayrılan sütun başlıklarından anladığım kadarıyla bu üniversitede organize olan ve faaliyette bulunan dinî topluluklar şunlardır: **I. Board:** *Jewish Society, Methodist Society, Anglican Society, Catholic Society, Society: F. H. Committee.* **II. Board:** *Buddhist Society, Christian Science, Orthodox Society, Alpha Society, Pentecostal Society, Baptist Society, Sikh Society, Islamic Society.* Özetle, toplamda bu 13 inanç grubu kendilerine ayrılan bölüm(ler)e ilanlarını asıyor ve mensuplarını birtakım şeylerden haberdar ediyor. Her topluluk diğerlerine öylesine saygılı davranıyor ki asla bir başkasının yerini işgal etmiyor ve öteki ilanlara dokunmuyor/ilişmiyor.

En ufak dükkâna, hatta bazı evlerin dış cephelerine bile güvenlik için kamera sistemleri takılmış/kurulmuş. Çoğu yerde buna ek olarak bir de alarmlı detektör âleti bulunduruluyor.

Burada –ne yazık ki gösteriş meraklısı bir toplum olarak bizde boy boy her ebat ve çeşitte örneklerine sıkça rastladığımız- resmî veya özel kurum ve kuruluşlar ile kamuoyu için ehemmiyet arz eden bazı yerleri/binaları belirten devasa/koca koca renk cümbüşü içinde albenili ve ışıklı tabelâlar, levhalar duvarlara, çatılara ve direklerle asılmıyor. Genelde bu tür belirteçler, küçük ve gösterişten uzak gayet mütevazı bir görünümdeler.

Noel kutlamaları için hazırlıklar aylar öncesinden start alıyor. Söz gelişi daha yeni yıla 3 ay varken şimdiden her tarafı yılbaşı kutlamalarının heyecanı sarmış durumda. Aklınıza gelen her yer cıvıllı cıvıllı olmaya başlamış bile... Hediyelik eşya, süs aksesuarları vs. israf ekonomisi burada çok önemli bir sektör hâlini almış vesselâm. Tam anlamıyla ölçsüz bir harcama çılgınlığı almış başını gidiyor. Bu hadsiz sınır tanımazlığı durdurana aşk olsun!

Ağaçlardan yerlere dökülen sonbahar yaprakları, bir yandan çok güzel bir manzara meydana getirirken öte yandan çok büyük bir sorun oluşturuyor.

Kaldırımlar –bizdeki gibi- bordür taşı türünden ekipmanlarla değil taşıt yolunun seviyesi biraz yükseltilecek asfalt malzemesinden yapılıyor. Dolayısıyla buralar, deforme olduğunda –bizim belediyelerin yap-boz uygulamasına benzer

biçimde- onu toptan değiştirmek yerine eskiyen/bozulan kısımların üzerine ince bir tabaka hâlinde asfalta/zifte benzer maî/akıcı koyu sıvı bir madde döküp kaplıyorlar ki bu, çabucak kuruyor ve ertesi gün yol yayalara açılabilir. Bu onarma yöntemi, hem pratik hem de maliyeti oldukça düşük.

Ev ve dükkânların tadilat ve tamirat işleri, içi tam donanımlı âlet-edevat arabalarıyla gerçekleştiriliyor. Buna göre ilgili meslek erbabı, araç-gerecini malzeme aracına yerleştirip amele, işçi ve ustasıyla birlikte geliyor; gerekeni yapıyor ve bitirince de etrafı toplayıp aynı şekilde gidiyor. Bu işler gerçekten çok güzel/tıkırında işliyor. Her şey profesyonellik disiplini içinde yürüyor. Neticede müşteri verilen hizmetten memnun, çalışan da hak edip aldığı paradan razı olarak birbir(ler)inden ayrılıyorlar.

Yayalar akan trafikte yoldan geçmek isterlerse direklerle sabitlenmiş stop butonlarına basıyor, kısa bir süre sonra yeşil ışık yanınca geçiyorlar. Sürücüler de her an böyle bir şeyle karşılaşma durumuna hazır vaziyette tetikte bekliyor olacaklar ki temkinli davranıp hemen duruveriyorlar.

Bizim orada bulunduğumuz sıralarda önce Norway, sonra da England'da bar ve cafeler dâhil olmak üzere umuma ait bütün kapalı mekânlarda sigara içilmesinin yasaklanması, ciddi ve etraflı biçimde tartışılmaktaydı. Diyebiliriz ki o vakitler, gündemin en flash maddesi kapalı yerlerde tobacco/tütün mamullerinin tüketilmesinin engellenmesi mevzuu idi.

Sigara çok pahalı: £ 2.50-5.00 dolayında. Ama alkollü içkiler oldukça ucuz ve yaygın. Bu uygulama da bir devlet politikası. Hükümetler, popülist siyaset yaklaşımıyla birincisini azaltmaya, ikincisini ise özendirmeye/desteklemeye çalışıyorlar. Nitekim sigaranın aşırı derecede pahalı olması bir yana paketlerin üzerlerinde/geniş yüzeylerinde iri punto ve bold yazılarla; "*Sigara içmek genç yaşta öldürür*", "*Sigara kansere yol açar*" gibisinden uyarılar var. Zaten bunu genellikle alt gelir grupları ve gençler tüketiyor. Alkol ise dinî ve millî içki olarak addedildiğinden bir hayli ucuz ve yaygın. Bazı markaları tüketmek ise bir prestij/saygınlık ve sosyal statü meselesi onlar için.

Gece 10.⁰⁰ haberleri "*Dünyada Bugün*"e ayrılmış. Yeryüzünün herhangi bir köşesinde ne olmuşsa kanal, oradaki muhabirine bağlanmak suretiyle olayın detaylarını bizzat yerinden canlı alıyor ve dinleyicisine aktarıyor. Bu da tabii ki izleyiciye güven veriyor. 10.⁴⁵-11.⁰⁰ p.m. arası BBC Radio 4'te "*Bir Roman Bir Hikâye*" türü bir program var. Yine aynı frekansta gece 11.⁰⁰ haberlerinin ardından 12.⁰⁰ye/midnight'a kadar "*Parlamentoda Bugün*" adlı bir program yayınlanıyor.

Öğle yemeği diye bir şey yok gibi. Herkes nerede ne bulursa veya evden ne getirmişse kendisi için uygun gördüğü bir yerde onu atıştırıyor.

Öğretim elemanları bir yana öğrenciler dahi bilgisayar, bilerek ve anlayarak; yani bilinçli bir şekilde ve çok yaygın olarak kullanıyorlar.

Soğuklar ve kış mevsimi sanki buraya hiç uğramıyor. Aslında uğruyor hem de fena/aşırı derecede ama ona aldırış eden yok. Meselâ, Aralık ayı gelmesine rağmen çoğunluk itibarıyla hâlâ yazlık diyebileceğimiz elbiselerle arz-ı endam ediyorlar. Öyle ki bu mevsimde göbeği açık vaziyette ve oldukça rahat biçimde ortalıkta dolaşmakta olan hiç de azımsanmayacak yoğunlukta kişiye rastlamak mümkün ve bu çok normal görülmekte ve doğal karşılanmaktadır.

Christmas, birthday vb. özel günler bunlar için olağanüstü/ayrıcılıklı önemi haiz. Bu günlere mahsus tebrik ya da davetiye kartı satan dükkânlar var ve bunlar çok güzel iş yapan kazancı bol sektörler arasında yer alıyor. Noel ve yeni yıl/yılbaşı hazırlıkları biz buraya geldiğimizde yavaş yavaş başlamıştı bile. Şimdi tam gaz bu hazırlıklar devam ediyor her tarafta. Hediye alış-verişi bu günlerin ayrılmaz bir parçası. Hemen herkes kendi çapında bunun telâşını içinde.

Çok enteresan bir saptama da şu: Çay pahalı; kahve, daha doğrusu nest cafe türü içecekler ucuz ve çaydan daha fazla tüketiliyor. Bu da bizim kültürümüze nazaran ilginç veya bize ters gelen bir şey değil mi?

Ekmeğin poşetlerde (800 gr.lık) ve kesilmiş/dilimlenmiş olarak satılıyor. Dolayısıyla üretici firmanın adı ile kendine ait ve ürün hakkındaki tanıtıcı bilgiler, ekmeğe yapıştırılan etiketle değil plastik/naylon koruyucu üzerindeki açıklamalarla tüketiciye veriliyor.

Her şey ambalaj içinde sunuluyor müşteriye. En ufak hacimlisinden, en az gramajlısından en büyüğüne ve ağırlığına kadar bütün ürünler paketlenmiş vaziyette. Bu durumda halk, galiba mazruftan çok zarfa para ödüyor. Gerçekte ambalaj sanayi çok gelişmiş ve bunlar sıradan kaplama/kapatmalar değil, öylesine kaliteli ki hakikaten mükemmel bir paketleme sistemi hâkim her alanda. O sebeple yığınlarla denilecek miktarlarda devasa atık/çöp dağları oluşuyor her yerde.

Geceleri taksi şoförleri ve –yukarıda sözü edilen- karaoğlanlar, kavga başta olmak üzere çok gürültü yapıyorlar. Fakat çevreden bunlara herhangi bir müdahalede bulunan çıkmıyor veya buna cesaret eden yok. Sanırımza göre bu pasif/sessiz duruşlarının ve tepkisizliklerinin nedeni, onlardan korktukları ve başlarına bir belâ gelmesinden çekindikleri içindir.